

י ש י ב ו ת ה מ ל י א ה

הישיבה השישים וארבע

ביום הרביעי, י"א בטבת תשכ"ה, בשעות 2.30 עד 6 אחה"צ בבית האקדמיה בירושלים הנוכחים: החברים האדונים אברמסון, אורבך, בלאו, בן־חיים, בנעט, ברגרין, גרינברג, טור־סיני, ייבין, מלמד, סדן, קוטשר, שירמן. החברים היועצים האדונים אירמאי, דיקמן, זיידל, לייבל, מורג, קרוא, קריב, שבטיאל.

אורחים: האדונים בן־יעקב, דותן. חברי המזכירות: הגב' מ' קלאר והאדונים איתן, אסטרחן, זהרי, מדן, סומך. הצטדקו על היעדרם: הגב' גרבל והאדונים בורלא, בן־נון, מלצר, עגנון, פרץ, שלי.

סדר היום: א. הודעות

ב. הענקת פרס זאלצמאן

ג. אישור הצעת התקציב לשנת 1965—1966

ד. הרצאת הא' סדן "עודפו של ביאליק" (למלאות שלושים שנה לפטירת ח"נ ביאליק)

ה. הרצאת הא' אברהם בן־יעקב: "היסודות העבריים בשפת הדיבור של יהודי בבל"

ו. אישור המילון למונחי הסכרים

ז. אישור המילואים למילון למונחי הבטון

ח. אישור מונחי כלי־היד לעבודות מתכת, פרקים א—ג

ט. אישור מונחי תרבות הגוף: פרק י"א—הרמת משקולות; פרק י"ב—היאבקות

י. הכתיב והמבטא של eu, au במלים ממוצא לועזי.

א. הא' טור־סיני: בכ"ט בתמוז תשכ"ד נלקח מעמנו המנהל האמרכלי של האקדמיה, אליעזר מנור ז"ל. כתום שלושים ימי אכלו ייחדנו ערב אזכרה לשמו (החברים קמים לכובד הנפטר).

הא' קוטשר הסכים ליטול עליו את עריכת "לשונונו", לאחר שהעורך שעד עתה, הא' בן־חיים, נאלץ מחמת ריבוי עבודה בשאר תפקידיו לפרוש מן העריכה. חבר המזכירות המדעית הא' דותן פרש מתפקידו, אבל יוסיף להשתתף בעבודות ועדות אחדות. לפי מכרו נתקבל ד"ר מנחם זהרי לעבודה במזכירות המדעית לשנת ניסיון אחת.

הא' סדן קורא את החלטות הוועדה לפרס ע"ש זאלצמאן (פרסי תשכ"ד ותשכ"ה):

א) פרס תשכ"ד — חברי הוועדה לפרס ע"ש זאלצמאן הובאו לפנייהם שתי עבודות על הנושא, שהוכרו ברבים ("היסודות הארמיים בלשון העברית ממנדלי מו"ס עד קום המדינה") בשנת תשכ"ג, ולאחר שקראום אחד אחד, התכנסו בי"ב באלול תשכ"ד, ולאחר דיון ועיון נתקבלה ההחלטה שהייתה כהחלטתו של כל אחד ואחד מהם, כי אין העבודות המוגשות מספקות את הדרישות הכלולות בהכרזה, גם אם יש בין שתי העבודות הבדל של ערך לגופו.

ב) פרס תשכ"ה — באותה ישיבה דנה הוועדה הנ"ל גם בהצעות, שהובאו לפני חבריה בעניין ההצעות, שהוגשו בשנת תשכ"ד לפי ההכרזה על מפעל מחקרי, ומצאה, כי מבין

ההצעות ראויה לאישור הצעתו של מר אברהם בן-יעקב ("היסודות העבריים בשפת הדיבור של יהודי בבל"), בתנאי שיגיש תכנית מפורטה.

התכנית הזאת הוגשה על ידי המציע והייתה לעיני חברי הוועדה, ובישיבת הוועדה היום – ב' במרחשוון תשכ"ה – אישרתו. על החתום באו האדונים אברמסון, בלאו וסדן.

הא' טורסיני: ההחלטה זו של הוועדה הובאה לפני מנהלת האקדמיה ביום ג' במרחשוון תשכ"ה ואושרה שם. ברשותכם אני מוסר עתה את הפרס למר אברהם בן-יעקב. הא' בן-יעקב ירצה אחר-כך על "היסודות העבריים בשפת הדיבור של יהודי בבל".

[הא' בן-יעקב מקבל את הפרס מידי הנשיא.]

ג. הא' ייבין מביא לפני המליאה לאישור את

אומדנת התקציב לשנת 1965/66

הוצאות

I העבודה המדעית-השימושית

(כוללת מינוח, דקדוק, פרסומים, שירות לציבור וכו')

א. העבודה המדעית

(1 משכורות לעובדי המזכירות המדעית

(8 מזכירים במשרה שלמה בירושלים, בתל-אביב ובחיפה,

3 כתבניות, עובד בכרטסת ובספרייה, מגיה) 110,000

(2 הוצאות סוציאליות 11,000

(3 תשלום על חשבון רכישת ספריית מר ילון ותוספת יוקר 15,000

(4 רכישת ספרים לספרייה 2,400

(5 ספרות מקצועית לעובדים מדעיים 140,500

2,100

ב. הדפסה, נייר, כריכה, שכר-סופרים וכו'

(1 זיכרונות האקדמיה 5,000

(2 לשוננו 15,000

(3 לשוננו לעם 9,000

(4 מילוני מונחים מקצועיים 10,000

(5 ספר הרקמה לאבן ג'נאח (מהדורת וילנסקי) 10,000

(6 האגרון לרב סעדיה גאון 10,000

(7 עברית וארמית נוסח שומרון, כרך ד' 10,000

(6 הוצאות הפעלת המכונות 74,600

5,000

II המילון ההיסטורי של הלשון העברית

העבודה המדעית:

(1 4 עובדים מדעיים 42,000

(8 ספר דקדוקי הטעמים לר' אהרן בן משה בן אשר 49,000

7,000

המיכון:

(3 דמי שימוש במכונות יב"מ 30,000

(4 שימוש במחשב האלקטרוני 12,000

(5 4 עובדי המיכון 24,000

(2 שכר עריכה 90,000

24,000

354,100

III הוצאות אמרכליות

משכורות

		(1) מנהל, מנהלת חשבונות, כתבנית, טלפונאית, 2 מזכירים סכניים, שומר, תשלומי פנסיה
	50,000	
55,000	<u>5,000</u>	(2) הוצאות סוציאליות
הוצאות שונות		
	7,000	(3) שירותים והחזקת הבניין והגינה בירושלים
	2,000	(4) דמי משלוח
	5,500	(5) צרכי כתיבה ומשרד
	4,000	(6) טלפון
	8,000	(7) ישיבות ונסיעות של חברי האקדמיה והעובדים
	1,000	(8) דמי ביטוח
	700	(9) ביקורת חשבונות
	5,500	(10) שכר דירה בתל-אביב והחזקת המשרד
43,700	<u>10,000</u>	(11) תוספת התייקרות
	<u>35,000</u>	תשלום ע"ח קרן פנסיה ופיצויים
<u>487,800</u>		ל"י

הכנסות

א. הקצבות

	360,000	משרד החינוך והתרבות
	15,000	הסוכנות היהודית
	36,000	מוסד ביאליק, השתתפות במילון ההיסטורי (משכורות)
	8,800	השתתפות שירות השידור בהוצאות הדרכה לשונית
424,800	<u>5,000</u>	השתתפות הטכניון בהדפסת מילונים

ב. תרומות ומכירת פרסומים — אומדן

	12,000	עיריות, מועצות מקומיות ותרומות מן הארץ
	25,000	תרומות מחוץ לארץ
	20,000	מכירת פרסומי האקדמיה ותשלומי חותמים
<u>63,000</u>	<u>6,000</u>	הכנסות ממכירת ספר הרקמה

ל"י 487,800

הצעת התקציב לשנת 1965—1966 אושרה פה אחד.

ד. הא' סדן מרצה על הנושא

עודפו של ביאליק

(למלאות שלושים שנה לפטירתו ביום כא' בתמוז תשכ"ד)

דומה, אין לך בסופרים העברים בדורות האחרונים כחיים נחמן ביאליק לריבוי הטיפול בו וביצירתו, שהרי הדברים עליו ובו, שראו את הדפוס, מניינם מצריך לא לשון מאות, ולא לשון אלפים, אלא לשון רבבות. ודאי, רבים בהם דברי שגרה, אך גם לאחר ניפויים תהא בידנו ספרות שופעת מחקרים של ממש ועיונים של ממש, דברי הערכה שמשקלם משקל, ודברי זיכרון שערכם ערך, עד שהבהולים על הגדרים וכינויים מדברים על עיקרם של דברים אלה כעל "ביאליקולוגיה", ועל הטפלה שבהם כעל "ביאליקומאניה". אבל צאו וראו, אם להוציא את ספרו של פישל לחובר, שלא בא על גמרו, אין עדיין ספר כולל על המשורר חייו ופועלו; ויתרה מזו, אין בידנו אפילו ביוגרפיה הגונה, ואף ביבליוגרפיה שלו, כל שכן עליו, מיעוטה מעשה, ורובה עודה תעודה.

במעמד דברים כזה, חובה להתנצל כפליים על מסה, שאנו מבקשים לנסות בה עתה, והיא הערכת ביאליק מתוך שמיטת מרכזו לשם קיום היקפו, באופן שנתייזב, עד ארגיעה, לא במקורו — כנסיתה של שירה, אלא בהקרנתו — כפטרונה של תרבות. ידענו סכנתה של מסה כזאת, שאם ניסק, נאמר: כמותה כהוראת גרמי השמים, שהייתה מבקשת להסביר מערכה פלאניטארית מתוך התעלמות ממרכזה, הוא כוכב השבת; ואם נשפיל, נאמר: כמותה כראות משחק, שהייתה מבקשת להעמיד מחזה מתוך דילוג על ראש-גיבוריו, הלכך אנו מדגישים, כי הבידול שלנו אינו בידול של מהות, שאינו באפשר לחלוטין, אלא בידול של שיטה, שהוא באפשר, מתוך שאנו זוכרים תמיד, כי גם אם אין אנו מדברים על יצירתו אלא על עשייתו, אנו מדברים על יתרו הגולש מגדרו, על עודפו הניזון משפעו; או נאמר: על יובלי צדדין המתפרנסים ממעינו. ושמא לא היינו נועזים לעשות כן, אילולא קדמנו המשורר עצמו, והכוונה למאמרו הנודע "שירתנו הצעירה", הדן בשירת דורו ומונה מספר לכוכבי הלכת, אך אינו פורש שמו של כוכב השבת, ואף אינו מרמז עליו. שכן דברי הערכתו פוסחים עליו, על ראש המשוררים עצמו, ומעבירים מחשבוננו את כוח אורו ואור כוחו, והקורא אינו יכול שלא לחפשם בתוך שיטי הדברים וביניהם.

ולעניין יתרו ועודפו, הרי המשורר מושיט לנו אף בשיריו כמה וכמה קנים להישען אליהם עד כדי כך, שכמעט שאין לך כל עשייה ועשייה שלא נרמזה תחילה בשירתו, כביכול שיריו היו לא בלבד ביטויי רחש והגות, המתמצים — מבחינת האמנות של השירה — בתוך עצמם, אלא היו, מבחינת המוסר של המשורר, כמיני שטרי חובות, שחתם עליהם והביאם לימים שטר שטר על מלוא גיבוי. כי אם כתב בימי נעוריו דברי אהבתו התמים אל האגדה ופתח לאמור:

בְּכֶם דְּפִי תִלְמוּד, בְּכֶם עָלִים בְּלִים,
אֲגֹדוֹת נַחְמָדוֹת וְקִדְמוֹת,
בְּיָמֵי חַיֵּי הַבְּלִי כִּי אֶהְיֶה נְכָאִים —
בְּהֶם נִפְשֵׁי תִמְצָא תְּנַחוֹמוֹת;

ואם סיים לאמור:

אָו רֵאשׁ עֲמִי אֲחוּ מֵה שְׁגִיא, מֵה כְּבִיר
שֵׂיא חֲסֵנוּ וְעֵזוּ בְּשִׁתְּקִים,
אֲבִינָה אֲתָרִיתוּ, כִּי עִם זֹ תוֹלַעַת
עוֹד יִשָּׁר וְיִזְכַּל עֲנָקִים —

האחזקתיה ללשונו העברית - מוגו בוכיוות יצרים

הרי בשנות שחרותו רתם את עצמו ורעו כנפשו י"ח רבינצקי בעשייה, להיות האגדה נתחמומי של דור, בתתו לו את ספר האגדה, שרישמו גדול גם לגופו גם לסביביו, וכל שנאמר בחשיבותה של עשייה זו — שאפשר חכמים מומחים היו מצד מה מיטיבים בה יותר — עודו לשון גומה למיעוטא. כל שכן שהשלשלת היא מורכבה יותר: תחילה יצירה קטנה כשיר "אל האגדה", אחר כך עשייה גדולה כ"ספר האגדה", ולסוף יצירה גדולה, רקמת האגדה של המשורר עצמו, היא אסופת "ויהי היום", שנתלכדו בה שני יסודות: העניין, והוא עניינה של אגדת חז"ל ומדרשיהם; הלבוש, והוא לבוש המקרא, והוא ליכוד שמצאנו כמותו בקודמיו, וראש להם ר' זאב יעבץ. והצד השווה הוא בחפץ, בין גלוי בין סמוי, להעניק לו למדרש אגדה המאוחר בכוחו של לשון המקרא מזיוה ומכוחה של קדושה עליונה; והצד השונה הוא תשלום העשייה הזאת, העולה יצירה, בכוחה של עשייה שכולה יצירה — רקמת מדרש שלו עצמו, הלא היא הפואימה הכלולה באותה אסופה "אגדת שלושה וארבעה", על שניים נוסחיה, שבה ביקשו לשקוט, שקיטה אפית יותר, שמרי הליריקה החומרים של "מגילת האש", זו האדירה שבהתפרצויות שירתנו בודרות האחרונים, והסמיכה אף היא אל אגדות חז"ל. והרי מאווי השקיטה האפית הלחלו בו מכבר — והנה אמר לכתוב שירה, שכולה סיפור אפי ואף יעדה לבני נעורים, אולם מה שכתב הייתה השירה הנסערת והאפוקליפטית "מתי מדבר", שגם יסודה יסוד האגדה. וודאי לא מקרה הוא, כי בערכו ספרו של אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ.

ראה לכתוב בה בעצמו את פרשת יוסף. ואף היא עדות לתשוקתו האפית.

ואם המשורר שר בימי נעוריו את שירת "המתמיד" על לבטיו בין אהבת התורה ובין חיבת החיים, והוא העניין לגודל כוחו של תלמוד תורה, והוא כהעניין לתורה שבעל פה, הרי אף כאן נתונה תחילה יצירה גדולה בשירה ואחר כך יצירה שכמותה במסה, הלא היא מסתו "הלכה ואגדה", שבה ניסה בשינוי הערכין, כפי שהיה חביב על דורו, שנמשך לאגדה, והעלה חשיבותה המכרעת של ההלכה, שמשמה ולשמה באה האגדה. ולסוף באה אף עשייה גדולה, שלא זכה לברך אלא על ראשיתה — הוצאת המשנה, כשהיא מנוקדה ומבוארה, באופן שספר ההלכה יהא עשוי לכבוש את הלבבות, כדרך שכבשם ספר האגדה, ואם נפליג במסילת הדורות, נמצא כי אם בימי נעוריו כתב שירו "על אילת השחר", שקראו "מאורה" על פי נוסח משוררי ספרד, והוא אמנם מקיים, על דרך השליה אמנותית נחמדה, טעמה ומתכונתה של שירה זו, ויוצא ללמדנו לא בלבד חיבתו אליה, אלא משיכתו לתוכה, הרי אף כאן נראה אותו שיר כבשורה ראשונה לגודל התעניינותו בשירה ובפיוט של ימי הביניים, וביותר של גלות ספרד, וטרחתו להוציא מהדורות מוגהות ומבוארות את שירת ר' שמואל הנגיד ור' שלמה בן גבירול תוכיה, ומי שקרא את איגרות־תחנוניו לחכמים באירופה ובאמריקה להמציא לו את הגנוז באוצרות כתבייה, יודע גודל יגיעתו ומסירותו; ואם כי כוחם של מומחים להוציא מתוקנות יותר, הרי מותר, בלא כל הגזמה, לומר, כי הוא, המשורר, הפיח את גחלת האהבה לשירה גדולה זו, ומכוח השפעתו היא מתלבית ומסיפה עד עתה; ואמנם חוקרי הפיוט והשירה שבאו אחריו מודים בכך בכל פה. ולא עוד, אלא אף עתה ראינו בהישנות השלשלת: יצירה קטנה גוררת עשייה גדולה, והיא גוררת יצירה גדולה: הלא מתוך השתקעותו בשירת ספרד, נאצל עליו מרוחה ונצטר בו מריחה, וכן עלתה לו יצירת חמודות "אלוף בצלות ואלוף שום", המקאמה החינינית, אחות רחוקה בזמן וקרובה במזג לשעשועי אלהריזי ועמנואל. ולכאן דין לצרף עניין "כלילה ודמנה", שתרגומו מעשה אברהם אלמאליה, ניכרת בו ציפורן־הארי של עורכו, הוא המשורר, כשם שהיא ניכרת בכמה מעשי תרגום של אחרים, שהוא היה להם סנדק בהוצאות הספרים שלו למן אודיסה, דרך ברלין ועד תל אביב. אבל בהזכירנו הוצאות אלו, למן "מוריה" עד "דביר", וגודל טרחתו כעורך ומו"ל, נגלית לפנינו מסכת עשייה, שנשקע בה הרבה מרוחו וממרצו — או כלשונו: הרבה מיתרו ועודפו. והלא ידענו, כי הייתה זו עשייה, שרעיונה בה

ועמה, ואף היא נעוצה בראשית שירתו, וביותר בשירו "על סף בית המדרש", שכולו עגמת רוח למראה חורבנו של מקדש אל נעוריו, אך סיומו הבטחה:

לא תמוט אהל שם! עוד אֶבְנֶה וְנִבְנִיתִי
 מֵעֲרֹמֹת עֶפְרָיִם אֶחֱיָה הַכֶּתֹּלִים —
 וּבְרִפְאֵי אֶת מִקְדְּשׁ ה' הַהָרוּס
 אֶרְחִיבָה יָרִיעוֹתָיו וְאֶקְרַע לוֹ חִלּוּנֵי —

היא הבטחה, שרוב ימיו יגע על קיומה, וממנה יתד למחשבתו, מחשבת הכינוס, וממנה פינה לתכניות הגשמתה וניסיוניה הלכה למעשה, ומה שהשמיע קולו בהרצאתו הנודעת "הספר העברי", ניסתה ידו לקיים, וגם אם נאבק במיצר אמצעים, לא שמת מגד עיניו את המפה הגדולה, הכוללית, של תרבות ישראל לדורותיה, ועדיין אור רעיונו מאיר לכמה ממפעלותיו, בין הם כלולים בשיטתו בין מפליגים ממנה.

ועדיין לא מנינו כל השלשלות של עשייתיו הנעוצות בשירתו — כי הנה לפנינו סוגיה קטנה אך חשובה, סוגית יידיש במסכתו, שכל עצמה תריסר שירים, אבל הם ממיטב השירה הזאת, ועיקר טיבה שהביע בה צדדים, שלא הביעם בשירתו העברית, והבעתם הייתה לו כורה, והנה גם בפניה הזאת אנו עדים, כיצד חטיבת יצירה נמשכת לה גם עשייה העולה יצירה, כתרנום עצמו מלשון ללשון "אין שחיטה שטאט" כמתכונת "בעיר ההרגה"; ולהפך: "לא הראני אלהים" כמתכונת "איך וואלט געווען אַ בעלן וויסן"; וכן מעשי תרגום כגון של שירו של היינה על שבת מלכתא או משירי הים של ר' יהודה הלוי, או — כאחד עם "ח רבניצקי — ניסוח יידיש של ספר האגדה, והעיקר מחרות "משירי העם", מסה מקורית ונפלאה של מתק שיר, השאוב בעיקרו משירת העם האלמונית ביידיש — ביחוד על פי אסופת גינזבורג-מארק — והוא משמר את תכונתו העממית, ועם זאת עשוי כחטיבת אמנות לכל דבר. ומתחומה של היצירה לתחומה של העשייה — היגיעה על אגירתם של אוצרות הפולקלור (קובצי "רשומות"), ולתחומה של ההסברה — הרהוריו על חזיונה של לשון יידיש ודעותיו המתנדדות אילך ואילך, וסיכומן במשאו הנודע על נעמי ורות.

ואף אם ניתן דעתנו על קנייני העם כלשונו, כשפתו, כספרותו וכנאמנותו, נשמע תחילה שירתו מכרות על תמציתו של קניין וקניין, ועשייתו כמחרה מחזיקה אחריה. לעניין ה' ל ש ו ן — הוא, אמנם, לא כתב שיר עליה, אבל עשה אותה עצמה שירה חדשה, ואף הגה בה, ומסתו "גילוי וכיסוי בלשון" תוכיח. וכיצירתו בה שהפליא בה בחיבוריו, כך עשייתו לה — עקרונות שקבע במסתו "חבלי לשון" קיימם להפליא כסופר, כעורך, כמורה, כמרצה, כחבר ועד הלשון, ודומה, כי מתפקידה של האקדמיה שלנו להעלות מתוך גנויה כל שיצא מפיו של המשורר ולתת לו אור הדפוס.

ולעניין ה' ש ב ת — פתח בשיר המודות, הנועד לילדינו, שתחילתו "החמה מראש האילנות נסתלקה, בואו ונצא לקראת שבת המלכה", והמשיך בטיפוחה של השבת בארצנו, אם בהקמת מוסד מיוחד לכך ("עונג שבת"), שהיה ראש וראשון להטיף בו תורתו שבעל פה, ועורר לקיים "זכור ושמור" במכתביו המפורסמים, וסיים בבלדה הנפלאה "אמי זיכרונה לברכה", לפי מסורת אגדה של הצדיק בעל "המדת ישראל", הוא ר' ישראל דוב מוולדניק (ואחיו של המשורר נקרא בשמו). ולעניין אמנות — ראה, בתחום הציור, את הקדמתו לאלכום של א"ל פסטרנק, וצרף לו פתיחותיו לתערוכות ציורים בארצנו; ובתחום הבימה — ראה מסתו "האמנות הטהורה" (להווסד חברת "חזיון"), וצרף לה את דבריו על הצגות של תיאטרונים, ואל תשכה, כי טרח על תרגומו של "הדיבוק" לאנ־סקי (האוריגינל אבד, והמחבר חזר וכתבו על פי תרגומו של משוררנו), ובו קנתה "הבימה" את עולמה. ואחרון אחרון — המשורר עצמו כתב חזיון על

שלמה המלך (כמוני כאחרים שמענו על כך מפי י"ח רבניצקי) ולדאבת לבנו אבד ואיננו. מבחינה זו אפשר שאין זה מקרה, כי משלוש יצירות המופת שתורגמו ללשוננו שתיים הן מתחמו של המחזה, כל "וילהלם טל" לשילר וקטע מ"יוליוס קיסר" לשקספיר. ולעניין היצירה השלישית, הוא "דון קישוט" לסרוואנטס, הרי כיוון אותו לבני הנעורים, כשם שככל המשוער כיוון להם תרגומיו האחרים (שלום עליכם, בן-עמי, רייזין), וגם כעורך נתן לבו עליהם, כעדות הסדרות המיוחדות לתלמידים ("דור דור וסופריו"). אבל נקודת נפשו הפנימית שנמשכה לילדות משכתו לילדים, ואזון מלים תבחן תשמע כמיהתו אליהם בשירו "חלפה על פני", זה הוידוי על הסתאבותה של המלה, ושנאמר בו:

או אָקוּמָה, אֵלְכָה לִי אֶל הַיְלָדִים, הַמְשַׁחֲקִים לְתַמָּם בְּשֹׁעַר
אָבוֹא אֶתְעַרְב בְּקִהְלָם, אֶאֱלֶף שִׁיחַם וְלַהֲנֵם –
וְטַהַרְתִּי מְרִית פִּיהֶם וּבְנִקְיוֹנָם אֶרְחֵץ שְׁפָתַי –

ואמנם, לשנים קם והלך אליהם, התערב בהם ולמד שיחם, והיה פיו כפיהם ועם פיהם, ומלוא טוהרו וניקיונו בספרו "שירים ופזמונים לילדים". ולא עוד, אף כלל במעשה תרגומו סיפורים לילדים, והרי הם היו לעיניו גם באגדות דוד המלך ושלמה המלך. עינינו הרואות, שלא הייתה פינה בהיכלה של תרבות ישראל, שראה עצמו פטור ממנה, ושל אר"ם "עליל המלאכה", וכן יצא מן העולם וכל שטרי חובותיו באו על פירעונם, מתוך שמוסרו נצטרף לה לאמנותו, וכל הבטחה שיצאה ובדומה להבטחה, שבצבצה בטורי שירתו אמר לה ובה: מצווה היא ואקיימנה, והוא קיימה במסירות נפש, אם כי אפשר, כי כשם שמוקיריו היו מקשים, האין המשורר עושק את יצירתו בהתמכרותו לעשייתו, הקשה אף היא, בינו לבין עצמו. אך ידענו, כי במלאות לו חמישים שנה, השיב להם למקשים, מתוך שניסה להעמיד את עשייתו כעיקרו:

וְלָמָּה שָׁתֵּם עַל נוֹי?
מַה-חֲטָאתִי, מַה-כָּפִי?
לֹא מְשׁוֹרֵר, לֹא נְבִיא –
חֹטֵב עֲצִים אֲנִכִּי.
חֹטֵב עֲצִים, אִישׁ קָרְדָּם,
עוֹשֶׂה מְלֹאכְתִּי לְתַמִּי
וְרַד הַיּוֹם וְיָדִי רָפְתָה,
וְקִהְיָ שׁוֹבֵת קָרְדָּמִי.

ודאי כי חדותה של התשובה הזאת פרוזה לערעור, והמשורר עצמו ערערה שהרי לאחר השיר הזה, עוד ראינו אותו בעיצומו של אור היום, וידו עזה וקרדומו חד וממורט, וכוחו יפה לקיים את כפל התשובה, שניתנה לכפל השאלה בבית הסיום של השיר:

אֵיכָּה נִשְׂא פָּנָיו?
בְּמָה נִקְדָּם יוֹם יְבוֹא?
אִישׁ לְחֻשְׁבוֹן עוֹלָמוֹ!
אִישׁ לְסִבְלוֹת לְבָבוֹ!

כי כשם שראינו אותו עושה חשבון עולמו, הוא חשבנו שביטוי בעשייתו, שרחבה בתקופת חייו האחרונה, כך ראינו אותו ממצה את סבלות לבבו, הם סבלותיו, שבאו על גילומם ביצירתו, שעמקה בתקופת חייו האחרונה, כעדות מחזור שיריו האחרון, שבו הוראה והקרא בוקר חייו מלוא מתקו הראשון ומלוא חרדתו הראשונה, חזון קדמות ילדותו על טוהרה וניקיונה.

ה. הא' אברהם בן יעקב, בעל פרס זאלצמאן למפעל מחקר, מרצה על תכנית עבודתו היסודות העבריים בשפת הדיבור של יהודי בבל

הלשון פושטת צורה ולובשת צורה. היהודים החליפו לשונם חליפות, לפי רוח הזמן והמקום. בארצות גלותם הם ויתרו על לשונם וסיגלו לעצמם את שפת העמים שהתגוררו בקרבם. הוא הדין גם בבבל.

בקשר לשפת הדיבור של יהודי בבל בתקופה העתיקה נחלקו הדיעות. יש אומרים כי "העולם נברא בלשון הקודש"¹. על הפסוק "ויגד לאברהם העברי"² — "ר"נ אמר שהוא מבני בניו של עבר ורבנן אמרי שהוא מעבר הנהר והוא משיח בלשון עברי"³. היא נקראת "עברית" — משום שהייתה שפת הדיבור בעבר הנהר. כנגד דעה זו סובר רב, כי "אדם הראשון בלשון ארמי ספר"⁴. לדעת ר' יהודה הלוי⁵ אברהם דיבר ארמית באור כשדים, והייתה לו העברית לשון מיוחדת, לשון הקודש, והארמית לשון חול. נראה, שבמשך הזמן נשכחה הארמית, והשפה העברית הייתה הלשון השלטת בעם עד סוף ימי הבית הראשון. בזמן גלות בבל החלו להשתמש גם בלשון ארמית או כשדית ונוצרה תערובת לשונית. לתערובת זו הייתה תוצאה כפולה: השפעת העברית על הארמית, שגרמה ליצירת הארמית-יהודית, והשפעת הארמית על העברית, שהטביעה את חותמה על לשון המשנה. לגבי הלשון המדוברת אחרי גלות בבל יש חילוקי דעות בין החוקרים. יש אומרים, כי השפה העברית חדלה מהיות שפת הדיבור בין היהודים, ויש אומרים, כי בבבל דיברו עם הזרים גם ארמית, אבל היא לא תפסה את מקום העברית. כהוכחה לכך משמשת העובדה, שנביאי הגולה הטיפו בעברית את דברי תוכחתם.

בזמן התלמוד הגאונים פשטה השפה הארמית בכל ארצות המזרח העתיק, הטמיעה את כל הלשונות, שהיו נהוגות באותו זמן, ומשלה כאלף שנים. במאה השביעית, כאשר כבשו הערבים את בבל והחלו להפיץ בה את שפתם, ירשה השפה הערבית בהדרגה את מקום הארמית. מאותו זמן החלו חכמי ישראל לכתוב בערבית את ספריהם בחקירה ובפילוסופיה. בגלל כיבושיהם של הפרסים והטורקים נמצאים עד היום יסודות טורקיים ופרסיים בשפה הערבית המדוברת היום בפי תושבי עיראק, והם עניין למחקר מיוחד. בשפת הדיבור של יהודי בבל נכנסו גם הרבה יסודות עבריים וארמיים, ועליהם מיוסד מחקרי זה.

מספר המלים והביטויים העבריים והארמיים, שיהודי בבל משתמשים בהם בדיבורם היומי-יומי, בעת שמדברים בשפה הערבית הבבלית העממית, מגיע למעלה מאלפיים, מכל ענפי החיים והמחשבה. במלים אלה הם השתמשו גם בעת שכתבו מכתבים ומודעות בערבית העממית ובאותיות עבריות, וכן גם ספרים וחברות רבות שחוברו בלשון זו ובכתב זה. המלים העבריות היו חיי התפתחות טבעית בשפת הדיבור של היהודים וקנו להן מקום קבע. על ידי התאזרותן גירשו מפניהן את המלים הלועזיות המקבילות, עד כי לא נשאר להן כל זכר בשפת הדיבור של היום.

גם במאות השנים האחרונות שימשה העברית בשפת הדיבור בעיקר ללשון הקודש, ושפת המדינה ללשון החול. בלשון הקודש השתמשו לעניינים רוחניים נפשיים, ובלשון החולין

1. ירושלמי מגילה פ"א: ב"ר פל"ח ופי"ח.
2. בראשית יד, יג.
3. ב"ר מב, יג.
4. סנהדרין לח ע"ב.
5. כוזרי מאמר ב, ס' סח.

לעניינים גשמיים חומריים. הדיאלקטים השונים בערבית העיראקית המדוברת השפיעו הרבה על אוצר המלים העבריות השגורות בפי היהודים ושינו את צורתן, ובמידה שהשימוש במלה העברית גדל, כן גבר והתרבה בה היסוד הערבי.

אין לנו ידיעות מדויקות, ממתי התחילו יהודי בבל להשתמש במלים עבריות אלה. אין ספק, ששימוש זה נהג כל הזמנים, החל מהתקופה הקדומה. יש להניח, שלא כל אוצר מלים אלו נכנס בבת אחת. יש מלים עבריות, שבמשך הזמן נפסק שימושן בדיבור, ויש מלים, שנכנסו ללשון המדוברת בתקופה יותר מאוחרת, בהתאם לרוח הזמן. המחקר שאנו עוסקים בו דן על השימוש במלים אלו בשלוש מאות השנים האחרונות בלבד. על התקופה של סוף ימי הגאונים ועד אמצע המאה השבע־עשרה, אין לנו כל ידיעות מוסמכות.

סיבות שונות גרמו להתאזרחותם של המלים והביטויים העבריים והתלמודיים בשפת הדיבור של יהודי בבל. מהן אמנה חמש סיבות עיקריות:

א. לימוד התורה שבכתב ושבעל־פה, שנפרץ בבבל במאות השמונה־עשרה, התשע־עשרה וראשית המאה העשרים, עזר הרבה להתאזרחותן של מאות מלים וניבים תנ"כיים, תלמודיים ומדרשיים בשפה המדוברת. מלים אלו נעשו לקניין הכול, והיו שגורות בפי הגדולים והקטנים, כאנשים כנשים. גם עמי הארץ נמצאו באווירה עברית בבית־הכנסת. בכל שבת נהגו לשמוע תורה מפי דרשנים שהטיפו להם מוסר בלשון הערבית מתובלת בהרבה פסוקים וביטויים מכל חלקי ספרותנו העתיקה.

ב. הדת. — הדתיות המעשית, דקדוקיהם של יהודי בבל בקיום המצוות והקפדתם בכל מנהגי הדת, שימשו צינור להחדרת לשון הקודש בפי כול. התפילה, בית־הכנסת, הברכות, תשמישי קדושה, שבת ומועד והמסתעף מהם וכל הפעולות הדתיות שטעונות אמירה בלשון הקודש — נכנסו לשפת הדיבור. בית־הדין העברי אל שפת העם הרבה מונחים וביטויים מסגנון המשפט.

ג. השאיפה להתהדרות בלמדנות, שמצויה אצל רבים מבני בבל. כל אדם הפך להתפאר ולהתהדר בדיבורו, בהראותו את כוח למדנותו במלים וביטויים אלה.

ד. אהבת הליצנות והחידוד הועילה להחדיר כמה יסודות עבריים ותלמודיים לשפה המדוברת, ע"י עקמת הכתובים ושימוש בפסוקי תנ"ך ומאמרי חז"ל שלא כפשוטם. מנהג זה, שהיה בתחילה נחלת החכמים והלמדנים בלבד, התפשט חיש מהר ונעשה לקניין הכלל. ה. הזהירות מפני הנכרים, שלא יבינו את דבריהם. זהירות זו שימשה אמצעי להכנסת מלים עבריות רבות לשפת הדיבור. באמצעי זה השתמשו בעיקר הסוחרים היהודיים, שיש להם קשר עם נכרים.

השיבות מיוחדת נודעת למלים ולביטויים העבריים השגורים בפי הנשים הבבליות. נשים אלו, אם כי לא למדו תורה, היסודות העבריים חדרו לשיחן דרך שלושה צינורות:

א. הן שמעו מלים עבריות אלו בפי בעליהן ובניהן בדברים אתן.
ב. בכל שבת נהגו אף הן ללכת לשמוע דרשות מפי רבנים דרשנים קבועים בעיר, שהטיפו לעם בלשון ערבית מתובלת במלים עבריות.

ג. מידת הגאווה והשאיפה לחקות את הגברים המריצון להשתמש במלים אלו, שהשליכו אותן בדיבורן הערבי. נשים רבות נהגו לקרוא בספר "קאנון אל־נסא" ("חוק הנשים"), מאת הרב יוסף חיים (שנפטר בשנת תרס"ט), שכתוב בערבית עממית, באותיות עבריות ובסגנון מושך, ובו ביטויים עבריים רבים.

השימוש הרב במלים העבריות תפס מקום נכבד עד סוף השליש הראשון של המאה העשרים. מעת שחדרה ההשכלה החילונית לבתי־הספר היהודיים בעיראק, נחלשה הדת

והיהודים התרחקו מן המקורות. עקב האיסור, שהטילה ממשלת עיראק על כל בתי הספר היהודיים שלא ילמדו בספרים עבריים מחשש ציונות, הלך והתמעט גם השימוש במלים עבריות רבות בשפת הדיבור. עם כל זאת נמצא מספר גדול של מאות מלים, שקנו להן קניין קבע בשפת הדיבור היום־יומי, עד כי נעשו לחלק בלתי נפרד ממנה, וכל רוחות שבעולם לא ינתקוהו עד היום הזה.

עם עליית יהודי בבל לארץ־ישראל נוצר המצב, שההורים מדברים בשפה הערבית העממית הבלבית, והבנים בשפה העברית הישראלית. התערבבו התחומים, ושוב נוצרה תערובת לשונית. זהו נושא מיוחד בפני עצמו, ואין מחקרנו עוסק בו. תחום מחקרנו הן ההשפעות של שתי שפות אחיות אלה זו על זו עד הזמן האחרון בבבל בלבד, ולא בישראל. ומכאן הקשיים שבדיוק העניינים, שלא יכולתי לסמוך על שיחות בבליים שהשתקעו בארץ.

המקורות, שעליהם אני בונה את מחקרנו זה, הם אלה :

א. האזנה שיטתית לשיחותיהם של יהודי בבל, שעדיין לא שינו את לשונם בהשפעת השפה העברית המדוברת בארץ, בעת שהם נמצאים במצבים שונים של שמחה ותוגה, ימי חגים ומועדים, ימי צום ואבל, בסעודות מצווה, לידה, ברית מילה, אירוסין וקידושין וכיוצא באלה.

ב. האזנה לשיחותיהם של תלמידי־חכמים בבליים, כשהם לומדים תורה בבתי־כנסיות ובבתי־מדרשות; בייחוד האזנה לדברי דרשנים בבליים, המטיפים מוסר בלשון הערבית הבלבית בפני קהל, שאינו יודע עברית.

ג. עברתי על מכתבים ותעודות הרבה בכתבי־יד ועל עשרות מודעות, ספרים וחברות, שהתפרסמו בלשון הערבית־בבלית ובאותיות עבריות. רובם נדפסו בבגדאד, בהודו ובא"י, ומהם שהם יחידים בעולם ונמצאים בספריית ששון בליטשוורת. השתמשתי בהרבה צילומים שנמצאים במכון בן־צבי בירושלים.

ד. מקור פורה שימשו לי מאות הגליונות של השבועונים היהודיים שהופיעו בקביעות בשפה הערבית־בבלית במשך שנים רבות, כמו "דובר משרים" — שהופיע בבגדאד; "פרח", "מגיד משרים" ו"שושנה" — שהופיעו בכלכותה; "דורש טוב לעמו" — שהופיע בבומבי. פה בארץ מצאתי רק גליונות בודדים של עיתונים אלה. רק קומפלט יחיד בעולם נמצא בספריית ששון בליטשוורת, והשתמשתי בצילום במיקרופילם שלהם, שנמצא במכון בן־צבי. במשך כשנתיים עברתי דף אחרי דף, ושאתי מהם ידיעות רבות.

ה. חקרתי זקנים וזקנות בבליים על השימוש במלים וביטויים, שהסתפקתי אם ראויים הם להיכנס למחקר זה אם לאו.

כל החומר הזה נמצא ברשותי באלפי פתקאות, והוא דורש עיבוד, מיון והשלמה. אולם תוך כדי איסוף כבר אוכל להצביע על כמה נקודות אופייניות הראויות לתשומת־לב.

המחקר יכול מילון של המלים והביטויים שהזכרנו, לפי סדר הא"ב בצירוף פירוש לכל מלה, כפי שמשמשים בה בדיבור, בגווייה השונים. למלים מיוחדות תינתן גם דוגמה של צורת השימוש בה במשפט ערבי קצר. המלים יירשמו כפי שהן מבוטאות בפי יהודי בבל.

נוסף למילון זה יבוא מחקר מקיף על השינויים של מלים עבריות שקיבלו צורה ערבית, ולהיפך, מלים ערביות שקיבלו צורה עברית, בצירוף כמה כללים דקדוקיים שיתקבלו לאחר העיון באוסף.

והרי כמה דוגמאות :

א. יש מלים שנשתמרו בדיבור הערבי כמות שהן, כגון: שְׁמִיָּם, מְנַהֵג, צְדִיק וכדומה. ויש מלים שנשתנתה בהן הנגינה ממלרע למלעיל, כגון: צְדִיקָה, נְטִילָה, קִינָה וכדומה.

- ב. מלים רבות שינו את הוראתן המקורית, כגון: אָתוֹן – במובן "טיפש"; לַעֲשׂוֹת – במובן "דווקא"; מְשֻׁחֵת – במובן "בעל יכולת", נְגוּעַ – במובן "בושה" וכדומה.
- ג. נמצאים צירופי שתי מלים למלה אחת, כגון: פְּתַחַיִם בַּמְקוֹם פְּתַח־הַתַּיִם (בית-הקברות); שְׁמֻחֻנָּא בַּמְקוֹם שְׁמֻחוֹ-נָא (הטקס בשמחת תורה).
- ד. כמה מלים עבריות שינו את צורתן, כגון: הַמוֹצֵיא – קוראים לחתיכת הלחם שבוצע המברך "המוציא לחם מן הארץ"; יַחְזִי – "יחזה", כְּלוּמַר יִבִּין; מְמַרְתָּה בַּמְקוֹם "ממזרת". טקס הלימוד בלילי הושענא-רבא וחג השבועות נקרא בפיהם בשם תְּתִימָה (מלשון "חתימה טובה").
- ה. בדיבור יש שמבליעים הבבלים את האות הראשונה בכמה שמות, כגון: צַחֶק – במקום "יצחק"; חֻנְקָאל – במקום "יחזקאל"; סְתָר – במקום "אסתר"; כתב שוּרִי – במקום "אשורי".
- ו. לשם הדגשה, פעמים מכפילים מלים ומשנים אות אחת, כגון: שְׁקַר-בְּקַר, חֲדוּש-מְדוּש, שְׁטַח וּבְטַח, שְׁכַל-מְכַל.

מקום נכבד תופסים בדיבור שינויי התנועות. והרי כמה דוגמאות:

1. כל קבוץ במשקל פֻּעֵלָה נהפך לחירק חסר, כגון: סִגְלָה (במקום "סגלה"), חִנְפָה (במקום "חנכה"), וכן פִּהְנָה, יִרְשָׁה, קִדְשָׁה, פְּתַבָּה, מִיתָה מִשְׁנָה.
2. יש קבוץ שנהפך לחולם, כגון סְעוּדָה (במקום "סעדה"); ויש קבוץ שנהפך לחירק חסר בראש המלה, כגון: סִיגָה (במקום "סיגיה"), קִפָּה (במקום "קפה"), וכן חִמְרָה, מְקַצָּה, קִלָּה, קִמְקָם, טְמָאָה, חִרְבָּן.
3. השוא הנע, יש שנהפך לחולם (שֹׁתֵק בַּמְקוֹם "שתוק"); יש שנהפך לחירק (דְרִשָּׁה בַּמְקוֹם "דרשה"); ויש שנהפך לקמץ (פְּבוּדִי בַּמְקוֹם פְּבוּדִי).
4. יש חירק שנהפך לפתח, כגון: קְטַרְגַּ בַּמְקוֹם "קטררג", שְׁקַר בַּמְקוֹם "שקר".
5. צירי וסוגל נהפכים לחירק חסר ואומרים קוֹנֵן (במקום "קונן"), סִפַּר (במקום "ספר"). ובמרובעים: דְּקַדְקַ (במקום "דקדק").
6. פתח בראש מלה נהפך עפ"י לחירק חסר, כגון: שְׁבַת (במקום "שבבת"), וכן דָּן, מְזַל, סִפְנָה.
7. חולם בסוף מלה נהפך לשורק, כגון: עֵינוּ (במקום "עינו"), פְּבוּדוּ (במקום "פבוּדו").
8. קמץ קטן בראש מלה, יש שנהפך לחירק חסר, כגון: עֲרָלָה (במקום "צָרְלָה"), חִכְמָה (במקום "חכמה").

וכאלה רבים.

לבסוף אוכיר גם כמה דוגמאות של מלים ארמיות שנכנסו ללשון הדיבור של יהודי בבל. נפוצה מאוד המלה שִׁתְּקָא – כך קוראים לליל הסדר, על שם המלים "השתא הכא" שאומרים בהדגשה מיוחדת. וכן משתמשים הרבה בביטוי אֵין הָכִי נִמִּי (גם כן), צַפְרָא טָבָא; ואומרים אָפוּ במובן "יש", מִלְשׁוֹן אֵיפָא. למלים רבות מוסיפים "קא" לסימן ההווה בארמית, ואומרים: קַיְדְרֵשׁ ("דורש") קַיְדְרֵעַד ("רועד").

המחקר יכיל גם שמות עבריים של אישים הנהוגים בין יהודי בבל, לרבות שמות עבריים, שקיבלו צורה ערבית. וכן רשימה ביבליוגרפית מפורטת של כל הספרים והחברות שהופיעו בערבית-בבלי עממית ובאותיות עבריות, ושהם מובלעות המלים העבריות הנ"ל.

אני תקווה, שמחקר זה לכשיושלם יתרום לא מעט להבנת פירושה וצורתן הדקדוקיות של מלים רבות כפי שנקבעו ע"י העם עצמו, בלי יד מכוונת. ועיקר העיקרים: נדע, אילו מלים וביטויים נתקבלו ע"י העם בגולה, למרות ההתרחקות מהדיבור העברי, ואילו לא נתקבלו. סוג מחקר זה אינו יחיד במינו. הקדימוני חוקרים חשובים אחריהם שחקרו את היסודות העבריים בשפת הדיבור של בני עדות אחרות: יידיש, איספניולית, שפת הדיבור של יהודי

תימן ועוד. רובם עסקו בנושאים אלה בעבודה חלקית. מטרתי להשלים את החסר על יהודי בבל. לאחר פרסומים אלה, רצוי שיקום אדם ויחקור את המשותף שבכל העדות בשטח זה. לבסוף אני מביע את תודתי העמוקה לאקדמיה ללשון העברית, לחבר השופטים של מענק הפרס ולמשפחת זאלצמאן הנכבדה, שזיכוני בפרס העידוד ובאו לעזרתי בהשלמת מחקר זה. במענק הפרס אני מוצא עידוד רב לא רק בצד החומרי שבו, אלא בעיקר בצד הרוחני: הערכת האקדמיה לעבודה מדעית מעין זו.

ו. הא' טור-סיני: בהודעה שנשלחה לכם לפני ישיבה זו, נאמר: הוועדה למונחי הסכרים וועדת האיטורים מטעם הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה מבקשות מן המליאה, שתחליט לשנות מונח, שנקבע במונחי הגיאוגרפיה של האדם פקוח על שטפונות - flood control.

המונח המקובל זה שנים בפי בעלי המקצוע הוא הַגְנָה מְשִׁטְפוֹנוֹת, והמליאה מתבקשת לאשר אותו. הנימוקים: הכוונה היא לא "פיקוח", אלא למלחמה ולהגנה. על כך מעידים הלעזים האחרים: באנגלית גם flood protection; בצרפתית défense contre les inondations, או lutte, או protection; בגרמנית Hochwasserschutz. באנגלית בא כגון control (כבמונחים control of epidemics, pest control) בהוראת מניעה (מניעת מגפות, הדברת מזיקים).

הא' ייבין: איני חושב, שמונח זה הוא עניין לדיון במליאה. אין כאן דיון בלשני, והשאלה, איזה מונח עברי מתאים כאן, היא עניין לוועדה למונחי גיאוגרפיה ולוועדה למונחי סכרים. ייפגשו נציגים של שתי הוועדות ויחליטו, אם צדקה הוועדה לגיאוגרפיה, ויגמרו ביניהם את הקביעה.

הא' אירמאי: הואיל והובא הדבר לפני המליאה, רצוני להבהירו. יש שני מושגים: (1) מתקני מגן שונים, שתפקידם למנוע את הצפת השטחים; (2) תחנות פיקוח לאזהרה מפני סכנת גיאות מתקרבת. יש צורך בפיקוח, ויש צורך גם באמצעי מגן. טעות היא להשתמש במונח "פיקוח" למושג הגנה או מניעה. הוויכוח הוא לתוכן, ואיננו לשוני.

הא' אורבך: האם הצירוף "הגנה משיטפונות" כשר? שמא יש לומר "הגנה מפני שיטפונות"?

הא' קרוא: אם אפשר לומר "מחסה ממטר", אפשר לומר "הגנה משיטפונות".

הא' טור-סיני: הא' אורבך חושש, שאם תחליט הוועדה המשותפת, אולי מצד הלשון יצא דבר לא מדויק. נדרוש אפוא מן הוועדה המשותפת, שתציע למליאה החלטה לאישור.

הא' מורג: ונבקש ממנה, שתדון גם במלת היחס.

הא' בן-חיים: באה לפני המליאה שאלה: "הגנה מפני שיטפונות" או "הגנה משיטפונות". זוהי שאלה לשונית, ולא מקצועית, ואפשר לה למליאה, שתדון בה עכשיו, ואל תדחה את הדיון לעוד שלושה חודשים.

הא' טור-סיני: על כך אנו יכולים להצביע: אם ישתמשו ב"הגנה", יאמרו "הגנה משיטפונות".

הא' ייבין: זוהי שאלה דקדוקית.

הא' איתן: המונח "הגנה משיטפונות" כבר היה לפני הוועדה למונחי הגיאוגרפיה, והיא דחתה את ההצעה, ומשום כך נראה לי, שאין להימנע מדיון במליאה. המלה האנגלית control

משמשת במובן פיקוח, ובצירופים מסוימים גם במובן מניעה. השאלה היא, אם המלה העברית "פיקוח" עשויה לסבול את השימוש בהוראת מניעה או הגנה. אם נראה לחברי האקדמיה לומר "פיקוח על מחלות מידבקות" כדי לתרגם control of epidemics; ייאמר גם "פיקוח על שיטפונות", שכן אין בין control כאן לבין control שם ולא כלום. הוועדה בחיפה סבורה, שלא ייתכן לומר "פיקוח על מחלות מידבקות" ו"פיקוח על מזיקים" במקום "מניעת מחלות מידבקות" ו"הדברת מזיקים". שימוש המלה העברית "פיקוח" מצד אחד והבעת control מצד אחר רצוי שיידונו במליאה. על יסוד החלטת המליאה תוכל הוועדה לצרף צירופים.

הא' טור-סיני: בעיני המלה "פיקוח" כשרה היא, שהרי היא מצויה בתלמוד בהוראות שונות. אם ייאמר "פיקוח על שיטפונות", ידעו הכול, שבכלל פיקוח זה גם הגנה מפני שיטפונות.

הא' ייבין: חשבתי שנימנע מכל ויכות, ולכן הצעתי מה שהצעתי. אבל למעשה איננו יכולים לקיים כאן דיון. יש כאן מומחה לסכרים, פרופ' אירמאי, ואין כאן מומחה מטעם הוועדה למונחי הגיאוגרפיה.

הא' אירמאי: אין זה מונח גיאוגרפי, אלא מונח השייך להנדסת מים.

הא' טור-סיני: אין עיננו צרה, אם גם חברי הוועדה למונחי הגיאוגרפיה ישתתפו בדיון. אם תבואו לידי הסכם, אנו מייפים כוחכם. אם לא תיפתר השאלה, נחזירנה למליאה.

הא' מלמד: אני מציע התווננות במקום "הגנה".

הא' שירמן: לפי מה שהבינתי, הוויכוח הוא לשוני, היינו אם אפשר לקבוע "פיקוח" במובן "מניעה". הייתכן פיקוח "לטובת" השיטפונות, כמו "פיקוח נפשות"?

הא' טור-סיני: אין כאן המלה מניעה באה בחשבון.

הא' לייבל: האם אפשר לומר "פיקוח לידות"?

הא' ייבין: המושג control באנגלית רחב ביותר; יש בו גם משום פיקוח וגם משום שליטה, ואפילו משום בדיקה. השאלה היא, מה הגוון הרצוי במקרה זה.

הא' בן-חיים: כלום נאמר "מחלקה לפיקוח מזיקים", מפני ש—control מיתרגם לפעמים "פיקוח"? נדמה לי. שיש לדון, אם לגבי שיטפונות עדיף לומר "הגנה", בלא זיקה למונח האנגלי control?

הא' גרינברג מציע: "פיקוח מן...".

הא' טור-סיני: איש אינו יכול למנוע שיטפון, כמו שראינו גם בשנה זו. צריך לדעת, כיצד לכבול את השיטפון, להקטין את הנזק.

הא' איתן: פה נעלמה הבחנה חשובה מעיני רבים: גיאות ושיטפון. השיטפון הוא אסון, שהגיאות גורמת; כשם שאי אפשר למנוע ברק, אבל אפשר למנוע את מכת הברק מן הבית, כך אפשר למנוע את המים הגואים מלעלות על גדות הנהר ומלהציף את היישוב, הוא השיטפון.

הא' דותן: הוויכוח בין שתי הוועדות אינו על משמעותה של המלה "פיקוח", ואף לא על דרך התרגום המילולי של המלה האנגלית control, שכידוע ניתנת להיתרגם באופנים שונים. אין כאן אפוא ויכוח לשוני, שהמליאה יכולה להכריע בו. השאלה היא מקצועית בלבד. המושג flood control נתפרש, עד כמה שזכור לי, בידי המומחים בוועדה למונחי הגיאוגרפיה כפיקוח

ממש, כלומר הכוונת השיטפון לאפיק רצוי או התגברות עליו, ובפירוש לא "מניעה". על בעלי מקצוע שבשתי הוועדות להכריע בשאלה, איזו תפיסה מקצועית מן השתיים היא הנכונה. הא' טור-סיני: מצד העניין, לפי ידיעתי כהדיוט, אני מחייב את המלה "פיקוח". כמו שנקבע מקודם, משום שיש עוד הרבה דברים הקשורים בפיקוח – לא רק מניעה, אלא מעשים לאחר שקרה שיטפון, "הגנה משיטפונות", כמו שהוחלט. מצד הלשון שני המונחים כשרים, לדעתי; ואיזה צירוף עדיף – על כך יכולים להחליט מומחים. לפנינו הצעת הא' ייבין, שניתן ייפוי כוח לוועדה המשותפת לשתי הוועדות להכריע.

בהצבעה נתקבלה פה אחד ההצעה לתת ייפוי כוח לוועדה המשותפת.

הא' איתן: המילון עובד שנים רבות בחיפה ועבר כמה שינויים, בעיקר לצד הצמצום. בשעתו הוצע לחברי האקדמיה בחוור, כמפורט בהודעת הסיכום משבט תשכ"ד. לא קיבלנו הערות מחברי האקדמיה, אבל בתוך הוועדה קמו עוררים אחדים, בעיקר פרופ' אירמאי, שהיה בחור"ל במשך שנה וביקש דיון מחודש. הדבר נעשה, ותוצאת הדיון הזה מובאת לפני חברי האקדמיה. ואם יאושר המילון, יוצא לפי שעה מכלל אישור המונח "הגנה משיטפונות".

הא' ייבין: יש פה כמה דברים תמוהים: א) אינני מבין מדוע מְתַקְנֶת טוב מ"מפעל". ב) מה פירוש אָנֶר מת? "מת" – זהו מי שנפטר. "מת" אפשר רק לגבי בעל חיים; וביידיש אף מבדילים בפעלים מיוחדים לאדם ולבהמה. ג) מְעַבֵּד – האם זה מקום? ד) עֵץ בְּנֵיה – עד כמה שאני מבין את האנגלית, צריך להיות עֵץ לְבְנֵיה. ה) חֶלְחֹל אני מבין, אבל חֶדוּר שעל ידו – מהו?

הא' איתן: "מת" בא במובן "בטל", "לא מועיל" – ובזה הוועדה נסתמכה על שימושים כגון "שטח מת" בלשון הצבא, ו"נקודה מתה" במונחי המכניקה. נכון שהתואר מת תורגם מן הלעזים, אבל יש גם במקורות קצת שימושים קרובים לעניין זה – מת בהשאלה במובן "בטל". חֶדוּר אושר לפני שנתיים ונדפס במילון למונחי הידרוליקה. אפשר, כמובן, לשנות אף דבר שפרסמה האקדמיה, אבל הוועדה לא ראתה צורך לשנות.

הא' טור-סיני: השאלה היא, אם אפשר לומר "אוגר מת", או אם אפשר למצוא לכך מונח יותר פשוט, יותר עובדתי. הדבר צריך שיקול. ולפי שעה אין לנו הצעה אחרת. dead storage אין לו סוף סוף כל קשר למוות. בוודאי אין דעתי נוחה מהבעה זו, אבל קשה לענות מיד על שאלות, שלא הובאו לפנינו אלא היום.

הא' בן-חיים: אעיר לשאלה של דרכי העבודה: עובדות ועדות שונות, ולעתים הן מתקשות בעבודתן או שאינן באות לכלל דעה שווה, והן מבקשות את הכרעת המליאה. משנתקבלו הערות על הצעותיהן, הן חוזרות ודנות בהן ומכריעות. אם תיקנו הצעה מהצעותיהן הקודמות, הן מודיעות, מה תיקנו. אבל גם זה הוא חומר לשוני, שהמליאה זכאית לדון בו. כדי לקצר את הדיון, אנו מבקשים מן החברים, שיודיעו על ערעוריהם מראש. אם קרה, שלא יכול חבר להודיע על ערעורו מראש, עלינו להתחשב בדבר. לעצם העניין: יש כאן שינוי ממה שהיה בהודעת הסיכום, לאחר דיון נוסף בוועדה. ל־ dead storage הייתה קודם הצעה – "אוגר מינימלי". זהו לא חומר שצץ פתאום במליאה. הדבר נידון כמה פעמים. לפיכך השאלות שעורר הא' ייבין הן עניין לשוני ובשלות לדיון במליאה.

הא' אירמאי: כאשר בונים סכר, נוצר מאחוריו מקווה מים מלאכותי, שהמליאה כינתה אותו בשם מְאָנֶר. נפח המים הנאגרים נקרא אָנֶר על משקל גִבְהַ, אָרְךְ וכיו"ב. כדי למשוך את המים החוצה, עושים בדרך כלל צינור או פתח בסכר, וכשהצינור מותקן כמה מטרים מעל

לקרקעית המאגר, המים, שאין הצינור מסוגל למשוך, מתפנים בשם אָנְרַ מַת, וכך אנו מלמדים זה שנים רבות. את התוספת "מינימלי" הציטו בהיעדרי, אולם אין הכוונה לאָנְרַ מינימלי, כי אם לאָנְרַ, שאינו ניתן לניצול כלל - באנגלית dead storage. סבורים היינו אפוא, שאין כאן כל בעיה לשונית.

[הא' טור-סיני יוצא מן הישיבה. הא' בן-חיים י"ר.]

הא' איתן: אותה הצעה, שהציע הנשיא לפני צאתו - אָנְרַ בְּטַל - הייתה גם לפני הוועדה, אבל העדיפה אָנְרַ מַת. מה דעתו של הא' אירמאי?

הא' אירמאי: מבחינת העניין - היינו הך, אם נאמר "אוגר מת" או "אוגר בטל".

הא' ייבין: אני מציע אָנְרַ בְּלִתִּי נְצִיל.

הא' שירמן: אני מציע אָנְרַ לְלֹא שְמוּשׁ.

הא' בן-חיים: שמענו הצעות חדשות. האם כדאי להחזיר מלה אחת לוועדה ולאשר את המילון בלי מלה זו?

הא' ברגרין: יש בספרות ישנה מַת גם שלא לגבי בעל חיים. אני מציע שנצביע על "אוגר מת".

הצבעה: בעד המונח אָנְרַ מַת - 12

נגדו - 7

נתקבל: אָנְרַ מַת.

הא' איתן: למונח: run of the river plant מוצע מְתַקְנֶת (עֲלִי) נְהַר, במקום מְפַעֵל (עֲלִי) נְהַר, שהיה בהודעת הסיכום. הסיבה לשינוי היא, שבמילון למונחי הנדסת הקרקע, שאנו מדפיסים, תורגם המונח האנגלי mixing plant - מְתַקְנֶת ערבוב, לפי החלטת המליאה בישיבה ס'. אמנם כנגד המלה האנגלית plant יש גם מלים עבריות אחרות, ביניהן "מפעל". אם פרופ' אירמאי אומר, שגם "מפעל" טוב כאן, אין להתנגד. שם - במילון הנדסת הקרקע - לא היה מְפַעֵל אפשרי. מְתַקְנֶת היא מערכת מכשירים או מכונות.

הא' אירמאי: אין טעם להבדיל מבחינת התפקיד, ולכן אני מוכן לקבל הן מְפַעֵל והן מְתַקְנֶת, כי שניהם מתאימים כאן.

הא' בן-חיים: אני מבין, שבמונחי הנדסת הקרקע היה צורך להבחין. שם קבעו מְתַקְנֶת לצירוף של מכשירים.

הא' לייבל: מְתַקְנֶת לפי הרגשתי, ודומני לפי ניסיוני, מביעה הקטנה של הדבר.

הא' ייבין אומר, שהוא מוותר על הצבעה בעניין מְתַקְנֶת.

המונח מְתַקְנֶת מתקבל.

הא' אירמאי: להצעתו של פרופ' ייבין לדון ב"חלחול - חידור" אני מבקש להעיר, שאלו הם שני מונחים שונים, ויש להפריד ביניהם. חלה כאן, כנראה, טעות דפוס.

הא' בן-חיים: אם כן, המונח "חלחול - חידור" אינו עומד לדיון, מאחר שנתברר שיש כאן שני עניינים שונים, ושני המונחים טובים כל אחד לעניינו.

עתה השאלה היא, אם נקבע "עץ בנייה" או "עץ לבנייה". הא' אירמאי מתבקש להסביר, מדוע ביטלה הוועדה את הצעתה עץ מְבָנִים.

הא' אירמאי: מבנה הוא דבר גמור, בנוי, והעץ יכול לשמש גם למבנה שלם וגם לבניית חלקים. זהו מושג כללי.

הא' דותן: הרי אומרים "מי שתייה". למה לא "עץ בנייה"?

הא' בן-חיים: הסמיכות מביעה בעברית לאו דווקא את יחס הקניין, אלא כל מיני יחסים אחרים שבין הנסמך לבין הסומך.

הא' קריב: "שמן משחה"!

הא' ייבין: אינני מעורר את השאלה, אם מותר לומר בעברית "עץ בנייה" או דווקא "עץ לבנייה". השאלה היא, למה מתכוונים במונח זה, שהרי "בנייה" יחד למושג המופשט construction, וזה עלול להטעות.

הא' אירמאי: אין באנגלית צירוף של timbre ו- construction. הכוונה היא לעץ המשמש לבנייה במובן הרחב ביותר.

הא' בן-חיים: אנו דנים על המונח העברי, ולא על המונח האנגלי. ברור, שמה שמסביר אירמאי, הוא במובן הרחב ביותר.

הא' ייבין: ברע "בנייה" היא תרגום של buliding אי אפשר להשתמש בה לתואר מופשט.

הא' אירמאי: באנגלית ובצרפתית מביעים המונחים "עץ המשמש לבנייה".

הא' לייבל: אומרים "עצי בניין", ואני מציע לקבוע כך.

הא' זיידל: אני סובר, ש"בניה" יותר טוב מ"בניין". אני מציע עץ בְּנִיָּה, כמ"ש ביחזקאל, שהוא על משקל "שמן המִשְׁחָה".

הא' אירמאי: בלשון העברית היו הרבה מלים גרדפות, אבל בשפה הטכנית נאלצנו להבדיל ביניהן, כגון שְׁבִיל, מְסֻלֵל וכד'. כך גם כאן. בְּנִין בשפה הטכנית הוא שם מוחשי, דבר הקיים ועומד. זה איננו פוסל כמובן את הביטוי "בניין הארץ". אחר-כך היינו צריכים למונח המביע צירוף של חלקים, וחזרנו אל המונח מְבֻנָּה. הפעולה של הרכבת החלקים לבניין נקראת בְּנִיָּה. כאן מדובר בעצים מאיכות מיוחדת, המשמשים לפעולה זו של בנייה. גם עצים, שישמשו ליציקת כביש בטון, ייקראו "עצי בנייה".

ההצעה נתקבלה.

בהצבעה אושר המילון למונחי סכרים פה

אחד (חוץ מן המונח control)¹.

ז. הא' איתן: המילון למונחי הבטון אושר במליאה בישיבה ס"א (כ"ד באייר תשכ"ד). אבל לפי בקשת המזכירות (ומט/89/145, ז' באייר תשכ"ד) הוצאו מכלל האישור 3 ערכים, שהיו טעונים בירור נוסף בוועדה. ערכים אלו מובאים לאישור עתה, והם:

rib	צָלֵעַ, צֵלַע
ribbed floor	תְּקֵרָה מְצֻלָּעַת
caisson ceiling	תְּקֵרַת עֲרִיגוֹת

הא' ייבין: אני מסכים ל"מצולעת", אבל לא ברור לי, מדוע תרגמו floor במלה

תְּקֵרָה.

1. המילון עתיד לצאת בסדרת המילונים המקצועיים.

הא' אירמאי: מדובר בטבלה של בטון, שיש בה בליטות בדמות קורות. אם כן היא מצולעת. אם עומדים עליה, הריהי רצפה, ואם עומדים מתחתיה, הריהי תקרה. בארץ מקובל בלשון מהנדסי הקונסטרוקציות לקרוא לה "תקרה".

הא' ייבין: השאלה היא, אם יש מתחתיה חלל. מכל מקום טוב יותר להשתמש במונח ניטרלי, כגון "ט ב ל ה מצולעת".

הא' אירמאי: בדרך כלל יש חלל.

המילואים למילון למונחי הבטון אושרו
בהצבעה פה אחד.

ח. הא' איתן: מונחי כלי-יד בעבודות מתכת, א"ג, נשלחו בהודעת סיכום מיום ט"ו במרחשוון תשכ"ה. נתקבל ערעור רק מן הא' אירמאי, ולפי הצעתו שינתה ועדת האישרים שמטעם הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה מונח אחד: מְלַחֲצִים מְהִירֵי פְעֻלָּה (במקום: "מלחציים מהירי הפעולה"). המונחים מוצעים עתה לאישור המליאה בשינוי הזה.

בהצבעה אושרו פה אחד הפרקים א — ג
ממונחי כלי היד לעבודות מתכת².

ט. הא' איתן: מונחי תרבות הגוף יא—יב נשלחו בהודעות סיכום בתשרי תשכ"ה, ולא ערעור. המליאה מתבקשת לאשר את שני הפרקים.

בהצבעה אושרו הפרקים: י"א, הרמת
משקולות; י"ב, היאבקות — פה אחד³.

י. הא' מדן: שאלת au, eu נדונה דיון מקיף מאוד בישיבה ס"א של המליאה בכ"ד באייר תשכ"ד. השאלה היא: האם יש לנהוג בשני הדיפתונגים הנ"ל בעברית על דרך הגייתם הקלאסית, וכפי שהיא משתקפת בכתיב התלמודי, היינו [aw] או [av], [ew] או [ev]. או שמא יש לפשט ולהגות אף לכתוב את au - או, ואת eu - אי (על דרך המלה אִירֻפָּה). בוויכוח נשמעו דברים לכאן ולכאן. מצד אחד נאמר, כי פישוט הדיפתונגים הנ"ל לתנועות עבריות פשוטות קרוב יותר למציאות הקיימת בדיבור באוכלוסייה העברית של היום; אף יש לו הצדקה מצד העובדות הקיימות בכמה לשונות אחרות. ומצד שני הובע החשש, שפישוט זה יגרום לערבוב וטשטוש בין מלים שיש במקורן דיפתונגים אלה ובין מלים דומות שיש בהן תנועות פשוטות, וע"י כן ייווצרו הומונימים חדשים. כנגד ההסתמכות על הגיית au בצרפתית ובאנגלית נאמר, כי בלשונות אלה קיים זכר לדיפתונגים הנ"ל לפחות בכתיב.

הדיון המקיף נסתיים, ובסופו התגבשו המש הצעות:

א) הצעה ראשונה של הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות: au נהגית כחולם ונכתבת בויוו חלומה; eu נהגית כצירי ונכתבת בצירי ובויוו אחריו.

ב) הצעה שנייה של הוועדה הנ"ל: au נהגית [aw] או [av] ונכתבת בפתח ובויוו שוואית אחריו; eu נהגית [ew] או [ev] ונכתבת בסגול ובויוו שוואית אחריו (יצא מן הכלל אִירֻפָּה).

2. הפרקים מתפרסמים בכרך זה, עמ' 50—60.

3. הפרקים מתפרסמים בכרך זה, עמ' 20—25.

ג) הצעת הא' ייבין ההגייה על דרך הקלאסית של au, eu תנהג לגבי המלים, שנשאלו מספרותנו העתיקה, וההגייה או, אֵי לגבי המלים שנשאלו דרך הלשונות האירופיות.

ד) הצעת הא' בן-נון: הדיפתונגים הנ"ל נהגים כדיפתונגים ונכתבים אֵ, או.

ה) הצעת הא' קרוא: eu נהגית ונכתבת כמו בהצעה א'; au נהגית ונכתבת כמו בהצעה ב'.

ההצבעה נדחתה לישיבה אחרת, ואנו מביאים אותה בזה לישיבה זו.

הא' בן-חיים: אם יש הרוצים לנמק את ההצעות השונות — בבקשה. אני אנמק אחר כך את הצעת הוועדה.

הא' קרוא: אני חושב, ששום הצעה אינה יכולה לקבל ביסוס מדעי. אי אפשר להילחם נגד הלשון, מלים כמו אֵירוֹפָּה, לפי דעתי הן הרבה יותר קרובות למקור. אני בוחר את הרע במיעוט.

הא' בן-חיים: אנמק את ההצעה השנייה של הוועדה:

1) אין אנו עומדים להכריע במבטא השמות הפרטיים הלועזיים. בעניין זה נוהגים לחקות את הלשון, שממנה הם לקוחים, במידה שניתן לחקות לשון זרה:

Eugen בגרמנית אֵיגֵן, בצרפתית אֵזֵן, באנגלית יוֹגֵין.

2) אין אנחנו עומדים להצביע על מלים מלשונות היות הנכתבות בֵּ au ונהגות o, כמו auberge בצרפתית. לא בכך מדובר. מדובר במלים מדעיות המורכבות מאלמנטים לקוחים מהיוונית והלאטינית. ודאי אפשר למצוא סימוכין לכל דרך מוצעת כאן. ברם העברית היה לה מגע בשתי לשונות אלה במישורין בתקופות מסוימות. הרבה מלים יווניות ורומיות נשמע בהן au, eu באותה תקופה בדיבור, והדבר בא לידי ביטוי גם בכתובה העברית. לדעתי ראוי לנו לנקוט את הדרך, שנקטה הלשון העברית בזמן ההוא, כי הדבר טוב גם ללשון ימינו ומוסיף הבהנה ובירור בה, ואל ייקל הדבר בעינינו, כשמדובר בלשון המדע הצריכה בירור ודיוק. אף רואה אני תועלת בזה. ראשית, נגרמו ללשוננו המדוברת שתי רעות: ויתרנו למעשה על העושר בקונסוננטים של המבטא המזרחי ועל העושר בתנועות של המבטא האשכנזי. הצירי מועמס הרבה מאוד, בו בזמן שיש לנו 5—6 תנועות בלבד. נמצא שאנו מקפחים את הלשון, מכניסים במיטת סדום הגאים הניתנים להבחנה בעברית, ומוסיפים עליה הומוגרפים. אין זה רצוי. כבר הדגיש הא' בנעט, כיצד עלול הדבר לשבש. בצרפתית ובאנגלית, גם כשמבטאים o נשמר בהן בכתב הֵ au. ויש מקרים מסוימים שאי אפשר יהיה להבחין בין שני מונחים, אם נביע את הדרתנועה au על ידי או ונטשטש בעברית מה שאינו מטושטש בלשונות האחרות. למשל היסוד trauma יבוטא באותו אופן שהיסוד from- למשל במלת fromometer = מודד את הזעזועים באדמה. בלעז יש הבדל בין שני המונחים בכתובה. ובדומה לכך בֵּ eu. לדעתי מן הדין, שהאקדמיה תסמוך את ידה אל ההצעה ב', ותמנע על ידי כך את הטשטוש האמור, ואם נקבל הצעה זו, עלינו להכין רשימה של מלים שגורות, כמו אירופה ועוד, שיהיו יוצאות מן הכלל המוצע.

הא' לייבל: יש מלה כמו euangelion ביוונית, ואנו אומרים איבנגליה. בדברי חז"ל אֵאָן גֵּלְיוֹן.

הא' בן-חיים: והו בדיוק מה שאני מציע, ז"א להביע כדרך הלשון בתקופת חז"ל את הדור-תנועה, כפי שיוצא בבירור גם מן הביטוי אֵאָן גֵּלְיוֹן.

הא' אירמאי: כדאי להצביע על כל אחד משני הדיפתונגים לחוד, כי לכל אחד יש צירופי צירופים.

הא' איתן : אף הא' בן-גון, שאיננו כאן היום, בהצעתו (הצעה ד') רוצה לשקף בעברית את הדיפתונגים הלועזיים המלאים eu, au, ובכוונה הוא מחדש כאן בעברית צירוף סימנים לא מקובל, כלומר שורק אחרי אחת התנועות פתח או סגול.

הא' בן-חיים : הצעת הא' בן-גון בעיקרה היא נגד כיוון הדרתנועות. אלא שהוא מציע ל ב ט א au ו ר eu, ולא av ו ר ev.

הא' לייבל : האם מציעים לומר נויטרום או נייטרום ?

הא' בן-חיים : אין הצעה "נויטרום".

הא' דותן : מוטב להצביע קודם על הצעת הא' ייבין, כי היא הקיצונית ביותר, שכן היא גורסת שתי מערכות שונות. צריך להחליט תחילה, אם עיקרון זה עשוי לבוא בחשבון.

הא' אורבך : אני מציע להצביע על הצעות ב' וג' בשלמותן. הצעה ה' בחלקה משותפת להצעות א' וב'.

הא' בן-חיים : נצביע על ההצעות כסדרן.

ה צ ב ע ה : בעד ההצעה הראשונה של הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות :

au נהגית כחולם ונכתבת בוי"ו חלומה — 10
נגד ההצעה — 9

ה ה צ ע ה נ ת ק ב ל ה .

ה צ ב ע ה : בעד הצעת הוועדה הנ"ל : eu נהגית כצירי ונכתבת בצירי וביו"ד אחריו — 11
נגד ההצעה — 8

ה ה צ ע ה נ ת ק ב ל ה .

נ ת ק ב ל ה ה צ ע ה א ' ש ל ה ו ו ע ד ה ל ש א ל ו ת ד ק ד ו ק ש י מ ו ש י ו ת .

הישיבה השישים וחמש

ביום הרביעי, כ"ט באדר א' תשכ"ה, בשעות 2.30 עד 7 אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים הנוכחים : החברים האדונים אברמסון, בן-חיים, בן-גון, בנעט, ברגרין, גרינברג, טור סיני, ייבין, מלמד, סדן, קוטשר, רבין, שירמן, שלי.

החברים היועצים : הגב' גרבל והאדונים אירמאי, זיידל, לייבל, מורג, פרסמן, קרוא, שבטיאל.

אורחים : האדונים אורמאן ודושקין, חברי הוועדה למונחי החינוך, והאדונים דותן, עברי ורבינוביץ.

חברי המזכירות : הגב' קלאר והאדונים איתן, זהרי, מדין, סומך.

הצטדקו על היעדרם : האדונים אורבך, בורלא, בלאו, דיקמן, מירסקי, פולוצקי, פרץ.

סדר היום : א. תיקונים לתקנון פרס זאלצמאן
ב. אישור מונחי החינוך, פרקים ג, ד, ה
ג. שימוש ה"א הידיעה